

dosa complanta / com desamor exorba ma senyora / no conexent lo servent qui l'adora / --- / no com aquell qui son bé ha perdut, / metent a risc si poria guanyar, / e, vós amant, que'm volguéssu amar: / deliberat no só 'n amor vengut! / tot nuu me trob, vestit de grossa *manta*, / ma voluntat Amor la té 'n penyora: / e ço de què mon cor se adolora / és com no veu ma fretura, qu' és tanta!», Ausiàs (64.21, mal puntuat pels publicadors); «cobert de una trista sarga, / rossegant la negra *manta*: / si' a lo teu nom amarga! / puys la vida no és larga, / ab dolor plore e cante» en el mall. N. Salcet, 1.ª meitat S. xv; «lir pur e net - tota pulchra Maria, / Mare de Déu, - repar de nostra vida, / feu qu'en lo cel - mirant vos lou tot dia, / veent Jesús - en lo qual irradia, / com dins l'espill - tota cosa finida; / y, si del ver - lo meu dir se decanta, / com a fael - jo'm pos sots vostra *manta*», Arnau Dencós, id., 1487 (JM-Bover, *BiEscrBal.* II, 340.2.7; I, 582.9.7).

En la vida posterior del mot, en català no ha tirat cap a 'flassada' (ço que en català s'ha de proscriure com a castellà, salvant potser algun regionalisme), sinó com a abric folgat i sense faïçons, especialment per a viatgers, soldats i homes o dones de vestir descurat: «COSES DE DONES: cartó per als pits --- descuyt o *manteta*: anabolagium; *mantell*: stola, peplum, colobium; faldilles ---», OPOu (*ThPu.*); «Quines vestidures vestia la dita infanta: dix que no li vehé vestir altres vestidures, sinó una *manteta* vermella», a. 1452 (Baraut, *Santuari del Miracle*, 165). *Manta* és d'ús general a tot el domini lingüístic, des de la Marina d'Alacant (Salvà, *Callosa* II, 118, «ésser més gos que *manta*» fins al cap dels Pirineus (Tor de Vall Ferrera, 1932).

Passa com a atribut de gent perrossa o deixada, d'on tals derivats adjectius *manter* val. («les casades --- casi totes se tornen *manteres* y perrosses, que si pòden ja no alcen una palleta de terra», MGadea, *T. del Xè* I, 303), i *mantós* Ebre («l'hivern --- és el temps de les gallines *mantoses*, i ara no ponen», Bladé Desumvila, *Benissanet*, *La N. Rev.* VI, 455), amb analogies en cast. regional *mantés*, *mantillón*, *mantudo*, DCEC, i algun altre ja en l'Arx. de Hita (nota meva al v. 455d). Però també com a atribut dels més coratjosos i nobles soldats: «Aliats de la llum, que en himne d'arc espera, / germans de cantimplora, de *manta* i cartutxera», cantà el més inspirat entre ells Agustí Bartra (*Màrsias*, 33). *Emmantat* 'abrigassat, enfarfegat': «çon va aquesta dona, / que tant va *emmantada*, / que té por del fret o de la ruada», reco. a l'Esplugu de F. (MilàF, *Romlo.*, 284.19 B i H, però *tapada* en A). *Amantiar*; *amantament*.

Mantar. *Mantada*, joc de *mantades*, més aviat que mantejar o donar la baca, sembla que degué consistir en un joc de noietes que s'empantessin a cops de mantell o mantà: «les monges / --- / en les vesprades / d'agost anar, / camí de mar, / a la banyada; / en la tornada, / minyonejant, / venir jugant / joc de *mantades*», JRoig (*Spill*, 5479). De *manta* s'hauria pogut derivar un **mantella* com el cast. *mantilla*, com es diu fins a l'Alt Aragó (són del vestit típic de la dona d'Ansó les *mantillas blancas*, 1966), però de fet el que s'ha

usat sempre en català és el diminutiu *mantellina* [1334], l'*InvlC* n'aplega cinc testimonis ross. des de 1349 a 1384; usual avui al Continent des d'Alacant fins allà i fins a l'Alt Pallars (Tor, 1932) i Menorca, però no Mall., on empren *manta* amb aquest valor.

La manufactura n'ha estat una ocupació domèstica i vilatana de moltes poblacions catalanes: «lo ofici o feyna de les dones y minyones és de fer puntes negres per mantos y *mantellines* de senyores», B. de Maldà (*Excursions*, p. 89); cosa que deu explicar una locució proverbial que trobo usada només en una carta familiar del meu pare, 1903: la meua mare, el dia del seu primer infantament, quan encara no s'havien instal·lat bé a la nova llar barcelonina: «tot el dematí va corre per casa, i fins volia ajudar-me a endressar el pis, qu'encara estava a +*divuit de mantellina*: falten dues caixes per desembalar, i els llibres ho invadien tot; am prou feines jo ho tinc tot arreglat per anar tirant», o sigui 'a mig fer, o menys' ¿potser com una mantellina amb divuit passades que li dona ha deixat sense acabar, amb perill que se li desfaci?) *Emmantellinar*.

Manto, del ll. tardà MANTUS o MANTUM (veg. supra) prolongat només en it. [Dante, Petrarca etc.], cast. i port., i apareix també des de força antic en cat. [1325, *AlcM*; 1410, *DAG.*]: com que bastants dels testimonis antics, i a l'abric de la sospita castellana, són valencians o mallorquins, i no essent creïble ni un llatinisme (puix que quasi no és llaf), ni versemblant en aquestes condicions un castellanisme ni italianisme, ens hem de decantar a admetre una romanalla mossàrab (per més que ja doc. en el Princ. en el S. xv, *DAG.*).

«Los jocs honests tu usaràs: / de jocs de dau te guarदारàs: / jamai bon *manto* portaràs / mentre'ls seguesques», Turmeda (*Bons Amonest.*, 151); «per la pluja se abrigave hun *manto* [mantó deu ser mal accentuat] de drap gros dessus, per cobrir lo jupó de seda bell: axí féu Jesuchrist; e direm gipó delicat a la divinitat --- e vestí-lo *manto* de drap gros ---», StVicentF (*Serm.* II, 34.4); «lo rey se abillà molt bé ab un *manto* tot brodat de perles molt grosses», JnMartorell (Ag. I, 118 i passim en la seva ploma), sovint en el plural *mantos* I, 338; II, 288; que exclou una accentuació *mantó*; com en la del seu imitador Galba, en la rebuscada frase: «estendre sobre tu lo *manto* de la mia ira», Riq. (993.13f.); també en velles cançons populars, ja del S. xvi: «ab un *manto* de seda l'ha ben abrigada»; entre elles la mallorquina «un *manto* de gira-sol, cusit a la catalana» (MilàF, *Romlo.*, 284C16, 518.1f. A₁); «dos *mantos*», *Decam.* VI, § 5, 361.14; *manto* és l'abric bo d'un capellà, trad. it. *tabarro*, VIII, § 2, 443.98, 8f., 3f. *Mantó* [1393, mall. 1640, *DAG.*]; *mantonet* [1404; 1423, *DAG.*], i avui a Formentera el vestit típic de les dones consta sobretot de *mantunét* i *mukədó* (1963). *Mantonera*. *Mantut*.

+*Manti* és el mot val. pop. per a 'bufanda, tapabocques' usat a la Rib. Alta, Xàtiva i Albaida (J. G. M., 1955). *Mantaire*. *Mantejar* < cast. *mantejar* per donar la baca; *mantejament*. *Manteleta* < cast. *Mantola*.

Somanta 'pallissa' [*sumanta*, Belv., Lab. 1840], com el cast. *somanta* [1817], probablement derivat de *man-*